

Войтешенко Єлизавета Олегівна

студентка III курсу, спеціальності менеджмент соціокультурної діяльності

Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

Науковий керівник – СОЛДАТЕНКО ОЛЕКСАНДР ІГОРОВИЧ

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецьких дисциплін

Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

ТЕХНОЛОГІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ФАНДРЕЙЗИНГОВИХ ПРОЦЕСІВ У СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ЗАКЛАДАХ

Сучасна парадигма розвитку культурного сектору в Україні перебуває у стані фундаментальної трансформації, що зумовлена необхідністю адаптації до глобальних ринкових умов та внутрішніх соціально-економічних викликів. Ми спостерігаємо поступовий, але невідворотний відхід від застарілої моделі виключно державного протекціонізму, де заклади культури були пасивними реципієнтами бюджетних коштів. Натомість відбувається активний перехід до моделі ринково орієнтованого управління, де культурна інституція розглядається як динамічний суб'єкт економічних відносин, здатний генерувати додану вартість.

У цьому складному контексті технології організації фандрейзингових процесів стають не просто додатковим інструментом фінансової підтримки у часи дефіциту, а стратегічною функцією менеджменту. Фандрейзинг забезпечує не лише економічну життєздатність культурного продукту, а й його творчу автономію, дозволяючи закладам реалізовувати сміливі інноваційні проєкти, що виходять за межі традиційних бюджетних лімітів та державного замовлення. Це перетворює управління ресурсами на інтелектуальний процес створення партнерств.

Системна організація фандрейзингу в національних реаліях прямо підкріплюється оновленою законодавчою базою, яка за останнє десятиліття створила умови для переходу до багатоканального фінансування. Стаття 27

Закону України «Про культуру» юридично диверсифікує джерела наповнення бюджету закладів, дозволяючи залучати гранти, благодійні внески та меценатську допомогу на рівні з бюджетними асигнуваннями [3]. Це створює легальне поле для активної позабюджетної діяльності та стимулює заклади до пошуку нових форм взаємодії з громадою та бізнесом.

Особливої актуальності набув Закон України «Про меценатство у сфері культури та мистецтва», який заклав правове підґрунтя для перетворення стихійної та нерегулярної благодійності на структуровану, прогнозовану систему [4]. Введення поняття меценатської угоди дозволяє будувати довгострокові відносини з корпоративним сектором на основі чітких етичних та юридичних стандартів. Проте реальна ефективність залучення коштів часто гальмується через низький рівень технологізації внутрішніх процесів та брак фахівців, здатних професійно комунікувати мовою соціальних інвестицій.

Фандрейзинг у соціокультурній діяльності слід визначати як складну багатокомпонентну систему залучення зовнішніх ресурсів, що включає не лише фінансові активи, а й матеріальні цінності, кадрові компетенції (волонтерство) та інтелектуальний капітал. Теоретичний фундамент цієї діяльності в Україні сформований під впливом Стратегії фандрейзингу Українського культурного фонду, де залучення коштів проголошено інструментом розбудови культурної екосистеми, заснованої на принципах прозорості та підзвітності донорам [6].

Для розуміння технологічних алгоритмів необхідно розрізняти дві провідні світові моделі. Англо-саксонська модель (США) демонструє фандрейзинг як високотехнологічну індустрію, де заклади використовують складні CRM-системи для моніторингу поведінки благодійників та активно управляють ендаумент-фондами – недоторканими капіталами, дохід від яких забезпечує сталість інституції [1]. Європейська модель робить ставку на крос-секторальну взаємодію, де культура виступає партнером держави у вирішенні соціальних завдань через систему податкових пільг та державно-приватного партнерства [2].

Ефективна технологія фандрейзингу базується на циклічному підході, який починається з глибокого інституційного аудиту – об'єктивної оцінки ресурсів та потреб закладу. На цій основі формується фундаментальний документ *Case for Support*, який пояснює потенційним донорам цінність їхньої інвестиції саме у цей об'єкт. Далі розпочинається етап залучення інструментів, серед яких ключовим є грантрайтинг – професійна розробка проєктних заявок до міжнародних та національних фондів, що вимагає високих аналітичних навичок [5].

Окрім грантів, технологічний арсенал включає корпоративне спонсорство, що базується на маркетинговій вигоді для бізнесу, та краудфандинг – використання цифрових платформ для збору мікро-внесків від громади. Важливе місце посідає робота з великими меценатами (Major Donors), яка вимагає тривалої персоналізованої підготовки. Завершальним етапом є стюардшип (Stewardship) – технологія піклування про донора, що включає звітування про соціальний вплив внеску та залучення благодійника до внутрішнього життя інституції.

Практична реалізація цих технологій наочно демонструє їхню ефективність. В українському контексті яскравим прикладом є трансформація бібліотек у сучасні хаби через технологію «спільнокошту». Це дозволяє не лише акумулювати ресурси на ремонт чи обладнання, а й сформувати навколо закладу активну спільноту, яка відчуває свою відповідальність за культурний простір. Такий підхід перетворює споживача послуг на активного учасника розвитку закладу.

Іншим прикладом є діяльність івент-агенцій, таких як Lioncom, які допомагають бізнесу реалізовувати проєкти корпоративної соціальної відповідальності (КСВ). Бізнес інтегрує культурний компонент у свою стратегію, фінансуючи виставки або фестивалі в обмін на репутаційні дивіденди. У світовому масштабі взірцевою є система багаторівневого патронажу в американських театрах, де донор проходить шлях від

одноразового покупця квитка до члена опікунської ради, отримуючи на кожному етапі специфічні переваги [1].

Технологія організації фандрейзингу в соціокультурних закладах – це складна система, що має бути невід’ємною частиною загальної стратегії управління. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що фандрейзинг перестав бути інструментом подолання бюджетної кризи, а він перетворився на стратегічний механізм суспільного діалогу. Успіх у цій сфері безпосередньо залежить від здатності закладу довести свою соціальну корисність та забезпечити високі стандарти підзвітності.

Лише перехід від епізодичного пошуку грошей до створення повноцінних відділів розвитку (Development Departments) дозволить закладам культури стати фінансово незалежними та конкурентоспроможними. Це вимагає не тільки залучення фінансів, а й зміни внутрішньої культури організації, яка має стати відкритою до партнерства та інновацій. Фандрейзинг у цьому сенсі стає інструментом демократизації культури та її інтеграції у сучасне життя громади.

Перспективи розвитку галузі до 2026 року пов’язані з тотальною діджиталізацією. Пріоритетним напрямом стане впровадження штучного інтелекту для аналізу донорських баз, що дозволить персоналізувати запити та прогнозувати поведінку благодійників. Використання блокчейн-технологій стане стандартом для забезпечення повної прозорості витрат, що критично важливо для відновлення довіри між закладом та донором у сучасних умовах.

Стратегічно важливим для України залишається запуск перших ендаумент-фондів для великих національних інституцій, що дозволить їм накопичити сталий капітал. Це забезпечить розвиток культури незалежно від політичних змін чи економічних коливань. Пріоритетним завданням залишається професійна підготовка менеджерів-фандрейзерів, які зможуть перетворити залучення ресурсів на науково обґрунтований та сталий процес розвитку національного культурного продукту.

Список використаних джерел

1. Бідюк Д. Фандрейзинг у сфері хореографічного мистецтва та освіти у США // Comparative Professional Pedagogy. 2025. Vol. 15, No. 2. P. 69–77. DOI: [https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15\(2\)-7](https://doi.org/10.31891/2308-4081/2025-15(2)-7).
2. Громадський Р. А., Ялоха Т. О. Європейські моделі фінансування культурних проєктів // Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого. 2020. № 26. С. 123–130.
3. Про культуру: Закон України від 14.12.2010 № 2778-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17> (дата звернення: 17.04.2026).
4. Про меценатство у сфері культури та мистецтва : Закон України від 15.06.2021 № 1530-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1530-20> (дата звернення: 17.04.2026).
5. Самчук В., Шинкарук А., Антонова С. Досвід впровадження фінансових інструментів управління розвитком сфери культури // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. 2023. № 3 (103). С. 247–255.
6. Стратегія фандрейзингу Українського культурного фонду на 2019–2021 роки [Електронний ресурс]. Київ : Український культурний фонд, 2019. URL: https://ucf.in.ua/storage/docs/28122019/Стратегія_фандрейзингу_УКФ.pdf (дата звернення: 17.04.2026).